

MREŽA ZNANJA

Ljubljana, 3.–5. december 2024

Bralna pismenost in digitalizacija

Dr. Klaudija Šterman Ivančič
Pedagoški inštitut

Mednarodni raziskavi PIRLS in PISA

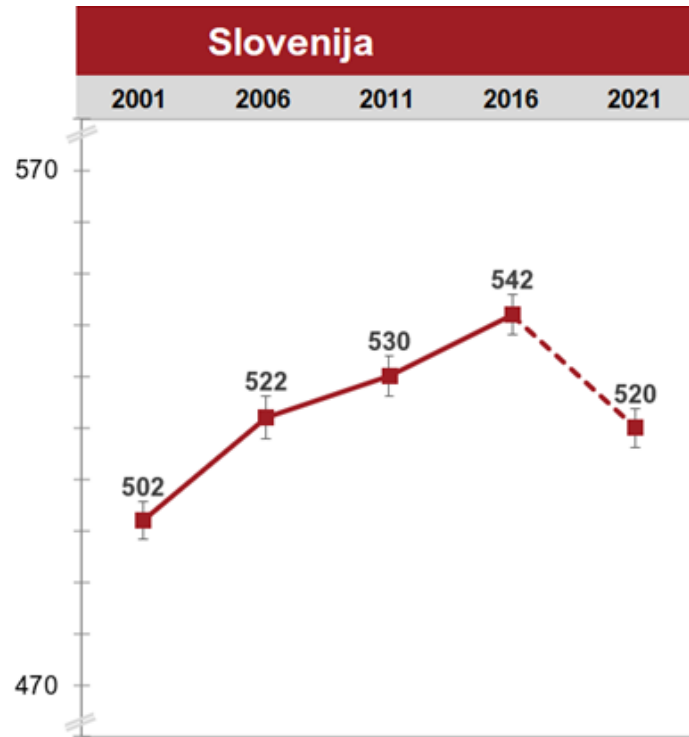
Slovenija je prvič sodelovala leta 1991.
Leta 2021 je sodelovalo 57 izobraževalnih sistemov.
Preverjanje bralne pismenosti.
Učenci konec 4. razreda.
V letu 2021 6.505 slovenskih četrtošolcev.

Slovenija sodeluje od leta 2006.
Leta 2022 je sodelovalo 83 držav.
Preverjanje matematične, bralne in naravoslovne pismenosti.
15-letniki (1. letnik srednješolskega izobraževanja).
V letu 2022 6.721 slovenskih dijakov in dijakinj.

PIRLS: Trendi bralnih dosežkov v Sloveniji

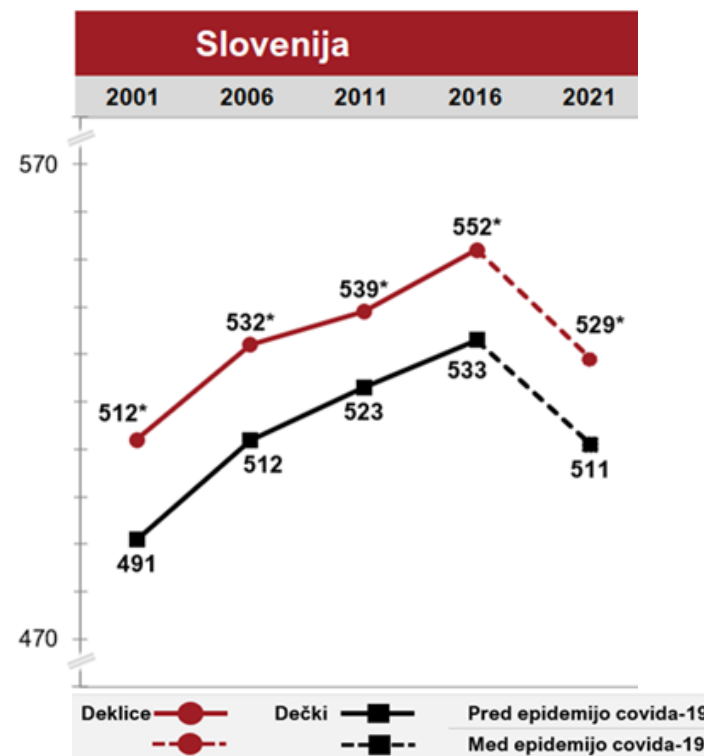
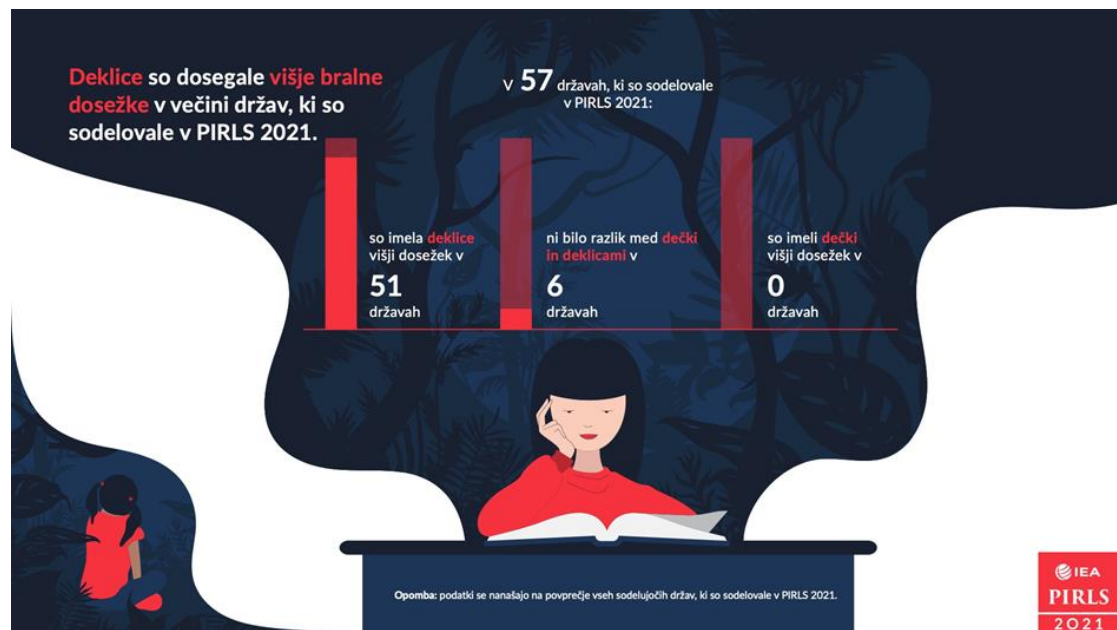

Trend 2016 proti 2021 = -23 točk. Zaradi zaokroževanja na cela števila je prikazan drugače.

Vidimo, da so učenci v Sloveniji z vsakim ciklom raziskave PIRLS dosegali višje povprečne bralne dosežke, vse do leta 2021, ko je **prvič zaznati upad v bralnih dosežkih četrtošolcev v Sloveniji**. V letu 2021 so naši učenci dosegli 23 točk manj kot leta 2016.

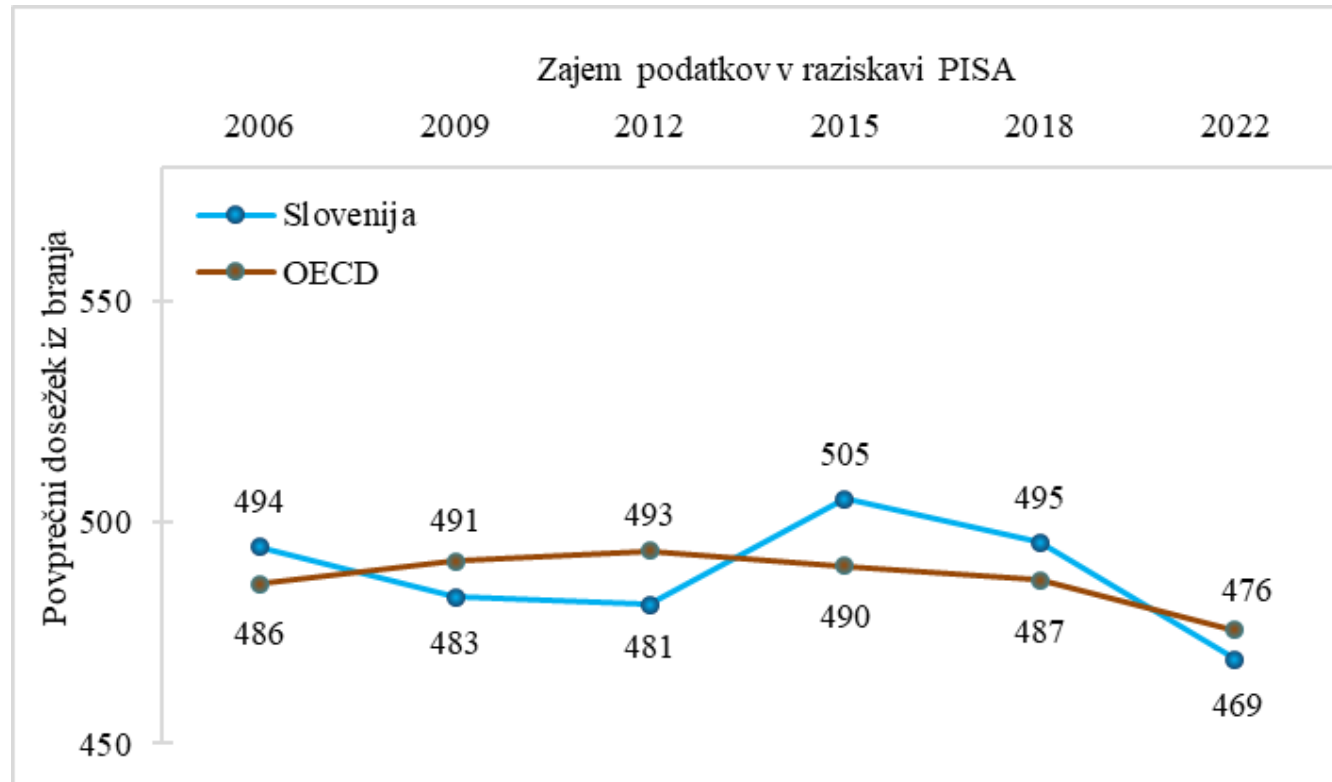

PIRLS: Bralni dosežek glede na razlike po spolu

PISA: Povprečni dosežek iz branja med letoma 2006 in 2022

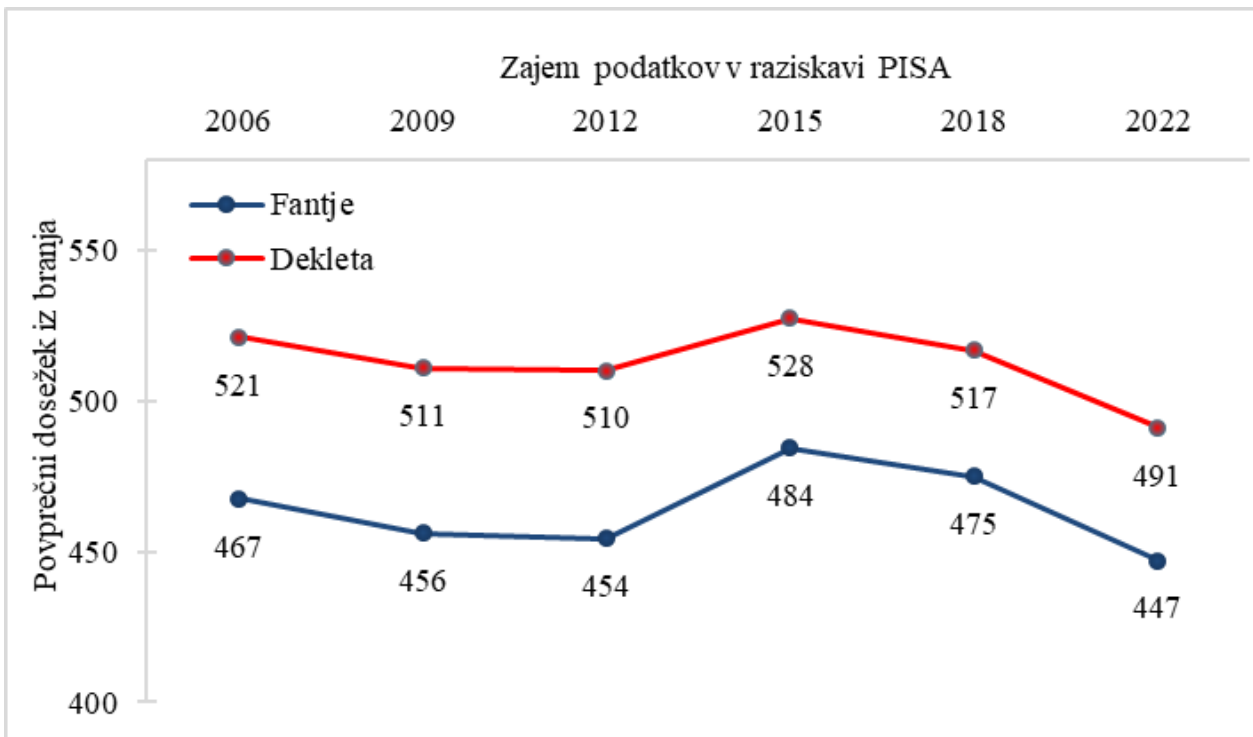

Povprečni dosežek pri branju (469 točk) je leta 2022 za Slovenijo nižji kot tisti leta 2018 (za 26 točk) in je tudi najnižji od začetka sodelovanja Sloveniji v raziskavi.

Povprečni dosežek na ravni držav članic OECD je v letu 2022 za 11 točk nižji kot leta 2018.

PISA: Razlike med spoloma pri bralni pismenosti

DIJAKINJE 491 točk
(OECD 488 točk)
DIJAKI 447 točk
(OECD 464 točk)

Razlika med spoloma v Sloveniji (44 točk) je podobna kot leta 2018 (42 točk) in je še vedno med največjimi v državah članicah OECD), večje razlike med spoloma so se pokazale le še na Finskem.

PISA: Doseganje ravni bralne pismenosti

	OECD 2022 (%)	Slovenija 2022 (%)	Slovenija 2018 (%)	Slovenija 2015 (%)	Slovenija 2012 (%)
6. raven	1	0	1	1	0
5. raven	7	4	8	9	5
4. raven	24	20	28	32	23
3. raven	49	47	58	62	52
2. raven	74	74	82	85	79
1.a raven	90	91	95	96	94
Pod 1.a ravnjo	100	100	100	100	100

Opomba: Navedeni so deleži dijakov in dijakinj, ki dosegajo vsaj določeno raven.

Temeljna raven: prepoznavanje vodilne ideje v srednje dolgem besedilu, oblikovanje preprostih sklepov, razmišljanje o jasno nakazanem namenu besedila, primerjava kratkih in jasnih trditev.

Najvišja raven: razumevanje dolgih in abstraktnih besedil, razbiranje prikritih informacij, primerjanje in povezovanje nasprotujočih stališč v besedilu, poglobljeno in kritično razmišljanje o besedilu.

PISA: Doseganje ravni bralne pismenosti po izobraževalnih programih

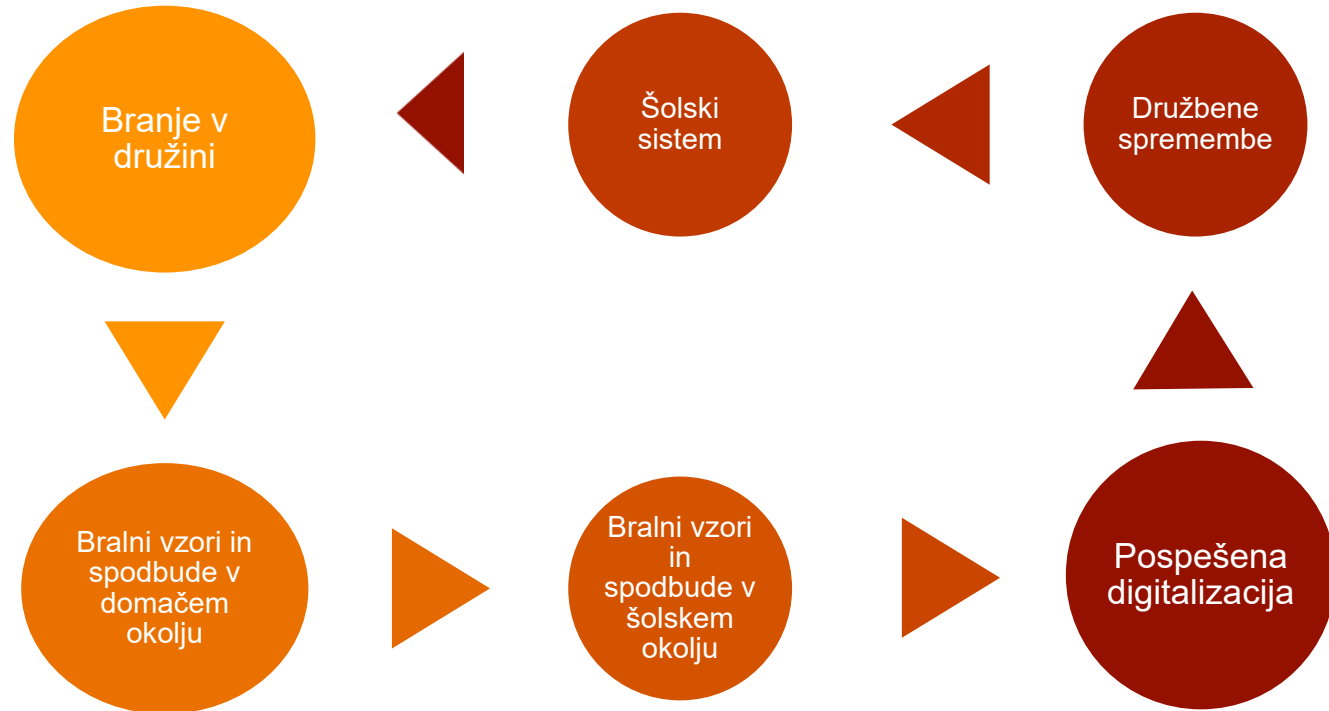
	Splošna gimnazija (%)	Strokovna gimnazija (%)	Srednje strokovno izobraževanje (%)	Srednje poklicno izobraževanje (%)	Nižje poklicno izobraževanje (%)
6. raven	1	0	0	0	0
5. raven	12	6	1	0	0
4. raven	45	28	10	1	0
3. raven	81	66	38	10	0
2. raven	96	92	74	37	8
1. raven	99	99	93	74	50
Pod 1. ravnjo	100	100	99	94	93

Opomba: Navedeni so deleži dijakov in dijakinj, ki dosegajo vsaj določeno raven.

Kje so razlogi?

Razlogi za rezultate so zagotovo večplastni in so preplet različnih dejavnikov, ki sooblikujejo bralno pismenost posameznika.

Vloga digitalizacije

Že leta 1988 so bile izvedene raziskave, ki so pokazale, da je branje z zaslona (v primerjavi z branjem s papirja) počasnejše, manj natančno, bolj naporno, manjše je razumevanje prebranega, spremlja pa ga subjektivni občutek manjše učinkovitosti v primerjavi z branjem s papirja (Dillon, McKnight in Richardson, 1988).

Študije, opravljene 15 do 20 let pozneje, so pokazale enake rezultate, tokrat z uporabo najsodobnejših monitorjev (Annaud, 2008; Dillon, 2002; Eshet-Alkalai in Geri, 2007; Garland in Noyes, 2004; Rogers, 2006; Sellen in Harper, 2002; Shaikh, 2004; Spencer, 2006).

Vloga digitalizacije

Branje/učenje z zaslonov je:

- bolj površinsko (brez poglobljenega branja in vživljanja),
- zmanjšuje koncentracijo,
- ohranjanje in priklic sta manjša in slabša (v primerjavi s tiskanim gradivom),
- za reševanje nalog na zaslonu je potrebnega več časa,
- tiskani mediji so ocenjeni kot zahtevnejši od zaslonov,
- digitalne medije razumemo kot primernejše za preproste, prostočasne in zabavne dejavnosti, medtem ko so učna in študijska gradiva običajno predstavljena na papirju (Aharony in Bar-Ilan, 2018; Foasberg, 2011; Sidi idr., 2017).

Kje se kažejo izzivi?

- Spodbujanje kritičnega branja, spretnosti osmislitve prebranega, razmišljanja o prebranem, integracije in razumevanja besedila tekom izobraževanja.
- Posebna pozornost bralcem v ranljivih skupinah.
- Zavedanje pomembnosti zgledov in spodbudnih odnosov v domačem in šolskem okolju pri spodbujanju bralne pismenosti.
- Temeljite premislek o digitalizaciji v izobraževanju, zlasti pri otrocih, starih od 5 do 9 let, ko se začnejo učiti brati.

HVALA ZA POZORNOST!

igor.zzagar@gmail.com (preučevanje učinkov branja na zaslonih)

eva.klemencic@pei.si (raziskava PIRLS)

klaudija.sterman@pei.si (raziskava PISA)